

ÅRGANG 39 - NR. 1251 - SEPTEMBER 2012

PRIS 29,50 KR.

NOTAT

- magasin om demokrati og Europa

**Hvad tænker tyskerne
om Europa?**

NOTAT sætter fokus på Europas mest dominerende land

Indhold

- 3 Angela Merkel og Europa
- 4 Jesper Jespersen: Al magt til Tyskland
- 6 Unge tyskere: Mere Europa er vejen frem
- 8 Mens vi venter på Karlsruhe
- 9 Ordoliberalisme
- 10 Mehr Demokratie, tak
- 12 Skovmands Notater
- 12 Habermas
- 14 Mod Den Europæiske Republik
- 16 Fodbold, flag og tyskhed

Leder:

Tyskland i centrum

DA JEG GIK I GANG med at redigere dette nummer af NOTAT, var det ud fra en stadig stærkere oplevelse af, at EU er ved at blive "Tyskland med noget uden om".

Tyskland får stadig større overskud på betalingsbalancen. Den, der sidder med pengene, angiver tonen i den uendelige eurokrise, og Tyskland kræver af Grækenland og andre skyldnerlande, at de retter sig ind efter tysk mønster, koste, hvad det vil.

Storbritannien har meldt fra, men vi andre protesterer ikke, selvom mange af kravene – og ikke mindst Finanspagten – går stik imod principperne i traditionel socialdemokratisk økonomisk politik, og overhovedet ikke tager sigte på at redde beskæftigelsen.

Tyskland dirigerer. Angela Merkel rejser til Bruxelles og fortæller de andre, hvad Tyskland ønsker.

HVORFOR ER DET BLEVET SÅDAN? En af forklaringerne er, at Tyskland – efter den tyske genforening – er blevet bevidst om sin størrelse. Før murens fald lå (Vest)Tyskland med godt 60 millioner indbyggere størrelsesmæssigt på linje med Frankrig og Storbritannien. I dag, efter genforeningen med det gamle DDR, er Tyskland det markant største land i Europa, med 81 millioner indbyggere.

Men langt vigtigere er euroen. Den politiske idé var at binde et Tyskland, der historisk har udløst to verdenskrige, ind i et ubrydeligt valutarisk og økonomisk netværk. Kul- og stålunionen efter 2. Verdenskrig havde gjort det umuligt for Tyskland at genopruste. Euroen skulle bringe det nye Tyskland, der pludselig blev dominerende stort, ind i en fælles politisk økonomi – uden egen valuta.

Som Jesper Jespersen påpeger inde i bladet, gik det stik modsat. Euroen var fejlkonstrueret. Den har medført, at Tyskland er blevet mere dominerende end nogensinde.

ULRIKE GUÉROT, der interviewes på side 14-15, skrev for nogen tid siden: »Det er umuligt at forstå Tysklands optræden på den europæiske og den globale scene – når det gælder euroen, Libyen eller atomkraft – uden at forstå debatterne i Tyskland selv. Berlins syn på sin rolle i verden er ændret, og det har virkning alle vegne«.

Dette nummer handler om at forstå, hvordan tyskerne tænker om Europa. Hvad det viser, er at der i Tyskland er en gennemgribende vilje til at skabe en ny, politisk union, der engang var forudsætningen for euroen, men som aldrig kom. Det handler ikke om idealisme, men om eksport og økonomisk sikkerhed og om at slippe for evigt tilbagevendende sager ved den tyske forfatningsdomstol.

DANMARK SATTE fire forbehold ind mod det første store forsøg på en politisk union, Maastricht-traktaten. Hvad der kommer til at stå i det nye, tyske forsøg på at skabe en endnu stærkere politisk union, kender vi kun i omrids: Udenrigsminister Guido Westerwelle taler om en Kommissionsformand, der vælges direkte af Parlamentet og et Parlament, der vælges samtidigt i hele Europa. Den del bakkede EU-Kommissionen op om for nylig.

Der tegner sig en ny stor debat om EU's fremtid, denne gang med tydeligt udspring i det dominerende Tyskland. Det er på høje tid, at den debat tager fart også her i landet. oaa

Forsidebilledet viser maleren Caspar David Friedrichs berømte maleri "Vandreren over skyhavet" (1818). Personen ses bagfra som i andre Friedrich-billeder for at beskueren bedre kan identificere sig med ham. Maleriet blev udgivet som tysk frimærke i januar sidste år, i serien Tysk Malerkunst.

Forsidemontage: Ingelise Bech-Hansen.

Man skal ikke undervurdere Angela Merkels evne til at føre drømme ud i livet. Som kun 51-årig blev hun – på trods af sin østtyske baggrund – både den første kvindelige og den yngste kansler nogensinde for det konservative parti CDU, efter en karriere som akademiker i Østtyskland med speciale i kvantekemi.

Merkel og Europa

Mens tyskernes tillid til euroen falder, er deres opbakning til Angela Merkel euro-politik stærkere end nogensinde. Men hvad vil Merkel med Europa?

AF GRY BRØNDUM
OG OLE AABENHUS

INTERNET I SIT PARTI bliver hun kaldt "Mutti" og har solid opbakning fra mere end 92 procent af de kristelige demokrater (CDU). Ifølge en meningsmåling i august støttes hun af 70 procent af de tyske vælgere – på trods af det sviende nederlag, hendes parti vandt i forsommeren ved delstatsvalget i Nordrhein-Westfalen.

Også socialdemokraterne og De Grønnes vælgere mener, at Merkel er bedst, når det gælder at redde euroen og dermed sikre Tysklands fremtidige velfærd – fordi, mener en tysk kommentator: »Tyskerne kan lide, at hun fortsætter med at køre den hårde linje over for Grækenland... Italien, Grækenland, Spanien, Portugal – alle disse lande er på vej i tysk retning«.

Men enkelt er det ikke at manøvrere. 41 procent af de tyske vælgere ville foretrække at få D-marken tilbage, mens kun 43 procent ville stemme for euroen, hvis de fik valget, viser en YouGov undersøgelse ifølge Financial Times.

Til gengæld siger 64 procent af vælgerne, at en effektiv løsning på eurokrisen er den største udfordring overhovedet for deres land.

Jernkansleren

Den hårde linje har i første omgang givet Merkel et image i Europa som "Frau Nein" eller "Jernkansleren", og de barske sparekrav til grækerne har resulteret i plakater af Merkel med Hitler-skæg i de athenske gader. Også i Polen har der været karikaturtegninger, der peger tilbage på Hitlers forsøg på at underlægge sig Europa.

Og måske derfor går Merkel stille med dørene, når det gælder hendes visioner for Europa.

Mange kritikere opfatter hende som en pragmatiker, der svinger fra sag til sag, men det passer ikke med hendes vedholdenhed. På topmøderne i Bruxelles har hun gang på gang vist en evne til at overbevise kollegerne om sine og sit lands problemer, så der til sidst ikke var et øje tørt. Som f.eks. i december sidste år, da David Cameron truede med et britisk veto, men hun fik alligevel Finanspagten igennem.

I sin meget indgående Merkel-bio-

grafi giver forfatteren Gerd Langguth da også indtryk af en kvinde, der vil magten, og som gennemtænker det politiske spil 7 træk frem som på et skakbræt.

Mere magt til EU

Men der er to grundtræk, som træder mere og mere tydeligt frem i Merkels Europa-politik:

Det ene er det efterhånden velkendte: Tyskland hjælper ikke andre uden at stille krav om strukturreformer, lavere løn, lavere velfærdsudgifter osv.

Det andet er, at Angela Merkel ønsker en politisk union i Europa som betingelse for, at Tyskland vil være med til fælles garantiordninger i stil med euro-obligationer, der vil kunne give Grækenland, Spanien og andre kriseramte lande adgang til lavere renter på kapitalmarkederne.

»Mere end noget andet har vi brug for en politisk union«, sagde Angela Merkel i juni til det tyske tv-selskab ARD. »Det betyder, at vi skridt for skridt i processen må afgive mere magt til EU og give EU flere tilsynsmuligheder«.

Mener hun det? Formentlig! Hendes politiske karriere er ifølge Langguth ét langt opgør med faderen, der var evangelisk præst, men totalt filtret ind i DDR-systemet. Som voksen har hun set muren falde og en verdensorden styrte i grus for at genopstå som noget bedre, trods store omkostninger.

Der er intet, der tyder på, at hun frygter store forandringer. Og med en befolkning, hvor 2/3 af vælgerne ser eurokrisen som landets største problem, bliver hun nødt til at tænke en langsigtet Europa-politik med ind i sin forberedelse af forbundsdagsvalget 2013. ♦

Al magt til Tyskland?

Den måde, euroen er skabt på, vil gøre Tyskland stadig rigere – og Sydeuropa stadig fattigere, mener professor Jesper Jespersen, RUC. Uligheden vil vokse konstant, også inden for euro-landene.

FOTO: STAFFAN DAHLLOF.

AF OLE AABENHUS

AF JESPER JESPERSENS BOG "Euroen – Hvorfor gik det galt, og hvordan kommer vi videre?", fremgår det, at hvis udviklingen i eurozonen får lov at fortsætte som nu, vil det uundgåeligt øge den tyske dominans. Hvorfor?

»Det er et af de ufravigelige krav, hvis man har en fælles valuta, at man bliver nødt til at have en nogenlunde parallel omkostningsudvikling«, forklarer Jesper Jespersen til NOTAT, dagen før han skal rejse på ferie. »Det må ikke være sådan, at en række lande år efter år har en lavere omkostningsudvikling end de øvrige.

Gennem de sidste 12 år har vi oplevet, at først og fremmest Tyskland, men også Østrig, Holland, Finland – altså de nord-europæiske lande – år for år har haft en langsommere omkostningsudvikling.

” Det er et af de ufravigelige krav, hvis man har en fælles valuta, at man bliver nødt til at have en nogenlunde parallel omkostningsudvikling.

De har dels haft lavere lønstigninger, men nok så vigtigt har de desuden haft højere produktivitet og en gunstigere erhvervs-sammensætning end Sydeuropa. F.eks. har den tyske elektronik- og maskinindustri været meget succesrig.

Forskellen har måske kun været på 2-3 procent om året, men i løbet af 10-12 år er det så blevet til en forøgelse af den tyske konkurrenceevne på 25-30 procent«.

Euroen er et nul-sum spil

Du nævnte Tyskland, Østrig, Finland som eksempler på nordeuropæiske overskudslande inden for euroen. Kunne man tage Danmark med i gruppen, fordi kronen er så tæt knyttet til euroen?

Det må man svare ja til. Men dansk økonomi er i den sammenhæng blot en detalje.

Men hvorfor er det et problem med det tyske, østrigske, finske overskud på

Sejrssøjlen – Siegessäule – i Berlin, opstillet i 1873 til minde om sejrene over Danmark 1864, Østrig 1866 og Frankrig 1870/71. I dag handler det ikke om militær, men om økonomisk og politisk magt i Europa.

betalingsbalancen? Det er det, på grund af den dimension, det har fået. Alene det tyske betalingsbalanceoverskud – som de i høj grad tjener på handel med Sydeuropa – har samme størrelse som EU's samlede budget – altså ca. 120 milliarder euro om året.

EU-budgettet bruger man masser af politisk krudt på at diskutere, både hvordan det skal finansieres, og hvordan det skal bruges. Men der er jo ikke nogen institutioner, der har bemyndigelse til at diskutere, hvad det tyske overskud skal bruges til. Det hører ind under tysk suverænit.

Man skal bare være klar over, at når man har en monetær union, som stort set har balance udadtil – euroen flyder jo over for dollar, yen og de andre betydningsfulde valutaer – så vil et overskud i én del af unionen svare til et underskud i en anden del af unionen.

Vi har det, man lidt teknisk kalder et nul-sums spil. Det vil sige, at den vækst, Tyskland kan fremvise på grundlag af sin store eksportsucces, det er minus-vækst i mange af de andre lande.

Det er specielt et problem, fordi vi i disse år har stort set nulvækst i hele regionen.

Eksport-lokomotivet?

Nu er der jo mange, der mener, at Tyskland er det store vækstlokomotiv i Europa. Og mange danske virksomheder fungerer som eksportører af dele til tysk industri, der eksporterer de samlede produkter til Kina, USA og andre lande. Er du enig?

Det er rigtigt, at lande som Danmark, Holland, Østrig ligger lidt i ly af Tyskland, fordi de i højere grad er underleverandører til tysk industri end f.eks. den græske og den portugisiske.

” Det, man har fokuseret på i Tyskland – også under Gerhard Schröder og hans socialdemokratiske regering – var at reducere velfærdsstaten og få... sænket de laveste lønninger og en langsom udvikling af lønniveauet generelt.

Du mener, at jo mere Tyskland fungerer som vækstlokomotiv, desto mere ulighed får vi mellem "nord" og "Syd" i Europa?

Det er der en overhængende risiko for, i den sammenhæng, vi har i dag.

Ulighed, også internt

I din bog er du inde på, at uligheden ikke bare gælder mellem landene, men også

internt i landene. Hvordan fungerer den mekanik?

Det har at gøre med den filosofi, der ligger bag – i Bruxelles, i Berlin og indtil for få måneder siden også i Paris. Den går på, at det er for høje lønomkostninger, der har virket som en hæmsko på europæisk økonomi gennem de sidste 10-20 år, og at de sociale ydelser er for høje.

Det, man har fokuseret på i Tyskland – også under Gerhard Schröder og hans socialdemokratiske regering – var at reducere velfærdsstaten og gøre arbejdsmarkedet mere fleksibelt, så man fik sænket de laveste lønninger og fik en langsom udvikling af lønniveauet generelt.

” Vi har det, man lidt teknisk kalder et nul-sums spil... Den vækst, Tyskland kan fremvise på grundlag af sin store eksportsucces, det er minus-vækst i mange af de andre lande.

Lønniveauet er rent faktisk stagnerende, og på nogle områder sat ned. Det gælder f.eks. ufaglært arbejdskraft i Tyskland. Det skaber i sagens natur større uligheder, og det bliver de i forvejen svage stillede, der får den mindste – om overhovedet nogen – indkomstfremgang.

Hvis man skeler til USA, må man konstatere, at gennem de sidste 20-25 år, er det kun de øverste 10 procent, der har haft en real indkomstfremgang, på trods af, at amerikansk økonomi er vokset med et par procent om året. Der er sket en meget markant stigning i uligheden, initieret af en række arbejdsmarkedsreformer.

Har man et tilsvarende mønster i Europa?

Inden for Den Monetære Union er det helt tydeligt, at siden 2007, da krisen satte ind, har landene bevæget sig fra hinanden, og inden for landene er der stigende ulighed.

Hvad vil hjælpe? Kan man tænke sig en form for intern Marshall-hjælp i EU?

Det er et politisk spørgsmål. Men hvis man absolut skal have firkantede regler som eurozonens regelsæt – som et max. på 3 procent af bruttonationalproduktet i årligt offentligt underskud og et max. på 60 procent i samlet offentlig gældssætning – så vil jeg foreslå en regel, der siger, at et betalingsbalanceoverskud må under ingen omstændigheder overstige mere end f.eks. 3 procent af bruttonationalproduktet i et enkelt år.

Jeg vil tilmed gå skridtet videre og sige, at et betalingsbalanceoverskud på mere end 3 procent skal indgå i en fælles kasse, fordi den type overskud er så

stor en hæmsko for de øvrige lande, at de simpelthen har krav på at få nogle af pengene igen.

Stort tysk betalingsbalanceoverskud

Tyskerne har været helt oppe på 7-8 procent af nationalproduktet i betalingsbalanceoverskud. Hvis de vidste, at alt, hvad der lå over 3 procent, skulle indbetales til en fælles kasse, og de ikke havde råderet over dem, så skulle du se, – så ville de nok kunne komme i gang med at importere mere fra udlandet og få reduceret overskuddet.

Tyskerne må forstå, at de ikke kan blive ved med at opretholde de fordele, de har i øjeblikket. Det kan de ikke, fordi den monetære union udgør et nul-sum spil, hvor det ene lands gevinst er det andet tab.

Hvorfor anerkender tyskerne ikke denne simple argumentation?

De føler nok, at de har betalt nok igennem de sidste 20 år. Fem procent af nationalproduktet har vesttyskerne igennem de seneste 20 år betalt til genopretning af Østtyskland. Samtidig med at Tyskland er den største bidragyder til EU-budgettet. Nu må det være nok. De andre europæiske lande må "lære at fejte for egen dør".

Jesper Jespersen

I slutningen af din bog siger du, at euroens krise også er et demokratisk problem. Hvad mener du med det?

Det er jo en diskussion, der er rejst mange gange før i forbindelse med euroen. Det, som jeg gerne vil lægge til her, er den – efter min mening – hovedløse liberalisering og deregulering af finansmarkederne, der har fundet sted. Penge kan i dag flyde *all over the world* med sekunders varsel – på baggrund af beslutninger truffet langt uden for Europa og langt uden for enhver form for parlamentarisk kontrol.

Det første, politikerne spørger om, er: Hvordan reagerer markederne? Som om markederne har indtaget vælgernes plads. Og som om det var dem, de skulle stå til ansvar over for. Det er om noget et demokratisk problem. ♦

Unge tyskere: Europa er vejen frem

Tre tyske studerende ser på fremtidens EU:
Skal Tyskland stille krav? Skal Tyskland indtage en ny førerrolle i Europa?

AF JESPER
VESTERMARK KØBER

DEN KENDTE tyske historiker Heinrich August Winkler sagde ved sin 70 års fødselsdag i 2008, at med genforeningen i 1990 var det tyske spørgsmål løst.

Tyskland havde efter et århundrede med krig fundet sin plads i Europa og kunne agere som en normal stat på linje med de andre europæiske nationer.

Blot fire år senere spørger flere og flere i Europa om, vi har fået et nyt tysk problem. For mens krisen kaster dommedagsskygger over EU-samarbejdet, er én ting slået fast: Det er Tyskland, der fører an.

Men hvad vil Tyskland med denne rolle? Hvor de europæiske lande tidligere frygtede, at Tyskland ville for meget i Europa, er det omvendt i dag, da de fleste ønsker, at Tyskland vil engagere sig mere i Europa.

Økonomi giver taleret

NOTAT har talt med tre unge tyske studerende for at finde ud af, hvordan de forestiller sig den europæiske fremtid. Tobias Bank, Simon Wennige og Christian Lutze læser alle samtidshistorie på Potsdam Universitet. De arbejder dagligt på at forstå Tysklands nyere historie, hvor det europæiske samarbejde har haft stor betydning for den tyske identitet.

Da jeg i år var i Portugal, blev jeg uden videre budt velkommen som tysker.

Simon Wennige

Ingen af dem har oplevet 2. Verdenskrig, og de har kun haft begrænset erfaring med tiden, hvor en mur adskilte to konkurrerende Tysklande.

Landets magt i forhold til andre EU-lande kom bag på den 28-årige Christian Lutze.

»Jeg var overrasket over, hvor meget Tyskland havde at sige, når der var problemer. Hvis man kigger på efterkrigstiden, var Tyskland jo altid den, som måtte lytte til andre og aldrig havde nok suverænitet til at sige, hvad de ville«, siger Christian Lutze, der ser udviklingen som positiv.

»Her er jeg nok en smule konservativ, men som den største indbetaler til EU, får Tyskland også et større økonomisk ansvar. Med det følger også en større taleret. De andre må respektere, hvad Tyskland har at sige«, mener Christian Lutze.

Tobias Bank

Christian Lutze

Simon Wennige

Dette synspunkt deles af flere og flere i den offentlige debat. De to mindre regeringspartier FDP og CSU bejler begge til den del af de tyske vælgere, der ikke ønsker at betale til de gældsplagede lande i Sydeuropa.

De andre må respektere, hvad Tyskland har at sige.

Christian Lutze

EU-kritik

Det er først for nylig, den slags tanker har vundet udbredelse i Tyskland. Her er der hverken tradition for at sende EU-kritiske politikere til EU-Parlamentet eller et parti, der er modstander af unionen i det tyske parlament.

Både Tobias Bank og Simon Wennige ser også kritisk på Tysklands måde at håndtere den magtfulde rolle i EU.

»Intet land burde have en førerrolle i EU. Gennem EU griber regeringerne i både Tyskland og Frankrig ind i parlamenternes magt, og det fjerner legitimitet fra det nationale demokrati«, siger den 26-årige Tobias Bank, der er medlem af det venstreorienterede Die Linke.

Ifølge den 28-årige Simon Wennige er det naturligt, at Tyskland har mere at sige, men det bør ske på et bedre grundlag end nu, hvor de økonomiske løsninger virker som diktater fra Angela Merkel frem for oprigtige ønsker om hjælp til grækerne.

»Så længe man vil det europæiske projekt, bør man tale mere med de mindre lande og ikke bare aftale det hele med de andre store, som mit indtryk er«, siger Simon Wennige.

Solidariteten er væk

De tre er alle enige om, at solidariteten mellem EU-landene er under pres på grund af den økonomiske krise.

»Solidariteten rækker ikke langt i dag. Tidligere tænkte vi i forskelle mellem øst og vest. Med krisen er det blevet nord

Fra murens fald i november 1989, efter 28 år.

Banneret til højre siger: »For et Berlin uden Muren. For et Tyskland uden panservogne. For et Europa uden grænser«.

mod syd, men modsætningerne bliver nok overvurderet i mediernes. Da jeg i år var i Portugal, blev jeg uden videre budt velkommen som tysker. Der er tilsyneladende en antitysk stemning i Grækenland, men jeg ved ikke om det gælder i andre lande«, siger Simon Wennige.

Ifølge Tobias Bank skyldes den nuværende situation, at for få europæere får glæde af den fælles union.

»Sammenholdet i Europa har først og fremmest sine økonomiske årsager, men desværre er det for få, der oplever de direkte fordele af samarbejdet. Det må ændres. Europa skal ikke kun vokse sammen gennem nedbrydning af grænsekontroller og fælles valuta«, siger Tobias Bank.

Han er især kritisk over for den manglende kontrol med finansmarkederne, han opfatter som krisens årsag.

Europæisk identitet

Som historiestuderende er de alle optaget af det særlige ansvar, de mener følger med nazismens forbrydelser. 2. Verdenskrig har tyngt det tyske forhold til Europa, i en sådan grad, at den nye tyske selvsikkerhed ved EU-topmøderne har vakt opsigt og fået flere til at spekulere over, om Tyskland 65 år efter nazismens sammenbrud har genfundet sin nationale identitet.

Ingen af de tre ser noget modsætningsforhold mellem det at være tysk og europæer. I første omgang har Simon

Wennige endda problemer med at forstå spørgsmålet, til jeg forklarer ham, at mange i Danmark ser et modsætningsforhold mellem det europæiske og det danske.

»Vi er i store træk europæere. Man kan dog endnu i dag mærke en form for mentalitetsgrænse, når man f.eks. krydser den polske grænse. På trods af det har vi så meget til fælles, at man sagtens uden videre kan opfatte sig selv som både tysk og europæer«, siger Simon Wennige.

De er alle tre enige om, at nationalismen ikke er vejen frem og bør bekæmpes, selvom der skal være plads til nationale forskelligheder inden for EU.

” Intet land burde have en førerrolle i EU.

Tobias Bank

»Jeg er nok tysker først, men jeg er også en europæer, der ønsker, at vi har et venskabeligt forhold til alle europæiske lande. Hvor vi lever i et fællesskab, hvor alle bliver hørt, og alle har noget at skulle have sagt. Men jeg ønsker ikke at glemme, at jeg er tysk«, siger Christian Lutze.

De mener alle, at et mere indflydelsesrigt EU er vejen til et bedre europæisk samarbejde.

Både Tobias Bank og Simon Wennige ser gerne, at EU orienterer sig i forhold til omverdenen.

»Vi skal ha' mere kommunikation og forståelse for situationen uden for Europa. EU skal ikke være verdensmagt, men en del af verden«, siger Simon Wennige.

Et vægtigere fællesskab

Selvom Tobias Bank er pessimistisk på vegne af det fælles europæiske projekt, håber han, at EU bliver et vægtigere fællesskab.

»Et Europa, der er fælles, står stærkere over for Asien og USA og kan lettere håndtere internationale problemer«, siger Tobias Bank, der også mener, at EU's udformning skal ændres, for at de europæiske borgere kan se meningen med unionen.

Han forestiller sig et styrket EU-Parlament med reelle kompetencer, og nye udfordringer, der inddrager lande som Norge og Tyrkiet i det europæiske fællesskab.

Det kan have lange fremtidsudsigter, og i første omgang er spørgsmålet om euroens fremtid det væsentligste for de tre studerende.

»I grunden mener jeg, at euroen er total fedt. Man har ikke kun et pas, hvor der står Europa på, men også de samme penge, så hver gang man griber i pungen, bliver man mindet om den europæiske dimension. Jeg vil beholde euroen, så længe det er muligt. Det vil sige, indtil det skader Tyskland for meget«, siger Christian Lutze. ♦

Alle venter på Karlsruhe

Dom fra den tyske forfatningsdomstol kan afgøre euroens skæbne.

AF SVEN SKOVMAND

DEN 12. SEPTEMBER kan blive en afgørende dag for euroen og dermed også for samarbejdet i EU. Den dag tager fem mænd og tre kvinder fra den tyske forfatningsdomstol i Karlsruhe nemlig stilling til, om Finanspagten er i overensstemmelse med den tyske grundlov. Og siger de nej, kan det blive umuligt at fastholde euro-samarbejdet i sin nuværende form.

Men hvem sidder i domstolen, og hvorfor har den så stor magt?

Domstolens betydning hænger sammen med nyere tysk historie. Først førte den enerådige kejser Tyskland ind i Første Verdenskrig. Det efterfølgende demokrati – Weimar-republikken – var ikke stærkt nok til at forhindre, at nazisterne under Adolf Hitler udnyttede den nød og arbejdsløshed, som fulgte efter den store verdenskrise i 1930'erne. Og Hitler førte tyskerne ind i endnu en ødelæggende krig.

Disse erfaringer førte til, at man ved udformningen af den tyske grundlov besluttede at skabe et stærkt og selvstændigt organ, som kunne sikre, at de demokratiske spilleregler blev fulgt. Det blev forfatningsdomstolen, der fungerer ved siden af de almindelige domstole, og som hovedregel er bemandet med folk fra universitetsverdenen. Den nuværende formand, Andreas Vosskuhle, kommer således fra en post som rektor ved universitetet i Freiburg im Breisgau.

Måtte vente i tre måneder

Domstolen i Karlsruhe nyder enorm respekt blandt tyskerne. Derfor måtte de tyske politikere pænt finde sig i, at domstolen den 10. juni meddelte, at den havde behov for at undersøge EU's pagter grundigt, inden den tog stilling.

Det skete på trods af, at et helt overvældende flertal i Forbundsdagen havde godkendt både Finanspagten og den efterfølgende stabilitetsmekanisme, der skal kunne yde støtte til ikke blot stater, men også banker.

Domstolens meddelelse kom efter, at den tyske CSU-politiker Peter Gauweiler havde klaget over Forbundsda-

gens beslutning sammen med det tyske venstreparti og 12.000 enkeltpersoner, der havde skrevet under på opfordring af organisationen Mehr Demokratie, der omtales andetsteds i dette blad. Og hvor det i Danmark er umådelig svært at klage over politiske afgørelser til domstolene, går det både let og hurtigt i Tyskland.

I første omgang meddelte domstolen, at den regnede med at kunne svare i løbet af et par uger. Men der kom til at gå hele tre måneder. Og nu venter alle spændt på, hvad der skal ske.

Hvad bliver betingelserne?

De færreste venter, at domstolen helt vil afvise både Finanspagten og stabiliseringsmekanismen. Men domstolen kan stille en række betingelser, som kan blive ganske vanskelige for de tyske politikere at opfylde.

Domstolen har i forvejen gjort det sværere for Angela Merkel at handle i euro-krisen, fordi den i en kendelse har erklæret, at visse afgørende beslutninger kun kan have gyldighed, hvis de støttes ikke bare af regeringen, men også af et flertal i både Forbundsdagen og i Forbundsrådet, hvor de tyske delstater er repræsenteret.

På længere sigt kan resultatet af dommen blive, at tyskerne skal stemme om EU's og eurosamarbejdets udvikling. Det påpeges af både Vosskuhle og hans forgænger Udo di Fabio. De har begge udtalt, at euroen på langt sigt kun kan blive levedygtig, hvis en EU-institution får magt over medlemslandenes økonomiske beslutninger. Og at det vil få så vidtgående følger for Tyskland som stat, at de tyske vælgere må tage stilling til det gennem en folkeafstemning.

Folkeafstemninger har ellers et dårligt ry i Tyskland, fordi Hitler i 1934 udskrev en folkeafstemning, der gjorde ham til Tysklands absolutte leder og dermed reelt afskaffede demokratiet.

Dommerne i Karlsruhe vil dog hertil kunne sige, at den af dem foreslåede folkeafstemning ikke vil have til formål at afskaffe demokratiet, men tværtimod at bevare det. ♦

Fra Tysklands øverste retsinstans, Forbundsdomstolen i Karlsruhe.

TEGNING PATRICK CHAPPATTE

Mor med pisken... Angela Merkel klædt som julemandens strenge kone, der spørger: Er her nogle uartige børn?

Ordoliberalisme er Tysklands ideologiske grundlag

Tysklands økonomiske politik er dikteret af en bestemt ideologisk tænkning, der har rod i efterkrigstidens velstandsboom. Spørgsmålet er, om en socialdemokratisk regering efter valget i 2013 vil ændre ved paradigmet.

AF JESPER
VESTERMARK KØBER

DEN EUROPÆISKE krise tager sig i manges øjne ud som en konflikt mellem Tyskland og resten af Europa. Medier og forskere har i den sidste tid forsøgt at forstå de bagvedliggende årsager til den store uenighed om Europas økonomiske politik.

En række eksperter tolker Tysklands selvsikre politik som et udtryk for en nyvunden tysk selvtilid. Andre henviser til 1920'ernes hyperinflation, der gav medvind til nazismen og i dag skaber angst for mulig gentagelse.

En tredje tolkning går på, at Tysklands økonomiske politik styres af den økonomiske ideologi ordoliberalisme.

Modsætning til Keynes

Ordoliberalismen har rødder i mellemkrigstiden, hvor en gruppe tyske økonomer, med Walter Eucken og Franz Böhm i

spidsen, forsøgte at redefinere økonomisk liberalisme.

Kort fortalt handler den om at opretholde en høj grad af budgetdisciplin for at undgå fremtidige skatteudskrivninger. Markedet handler altid rationelt, mener ordoliberalisterne, og statens opgave er derfor at sikre, at konkurrencen bliver så effektiv som muligt.

Ideologien fik først gennemslagskraft efter 1945. Hvor de fleste vesteuropæiske lande i den første efterkrigstid var optaget af Keynes økonomiske tanker, og Øst-

europa eksperimenterede med socialistisk planøkonomi, førte Vesttysklands første finansminister Ludwig Erhard under Konrad Adenauers lederskab den unge tyske stat en tredje vej, der stod i stærk opposition til begge.

” Ordoliberalismen påvirker stadig politikere på tværs af den tyske højre- og venstretræk.

Erhard, der siden blev Kansler, fulgte en række af ordoliberalisternes tanker og får i dag æren for Tysklands hurtige genopbygning efter krigen.

Finanspagten er ordoliberal

Ideologien er i dag væsentlig for at forstå tillidskrisen mellem de sydeuropæiske lande og Tyskland.

Abonnerer man på den ordoliberalistiske model, vil et lands underskud altid fortsættes næste side...

Konrad Adenauer (tv) og Ludwig Erhard.

...fortsat

være et spørgsmål om vilje. Når gælden stiger i Sydeuropa, er det således fordi, regeringerne ikke har været påpasselige med at sikre landenes økonomiske stabilitet.

Det er på grund af ordoliberalismens tag i tysk økonomisk tænkning, at amerikanske økonomer som Paul Krugman taler for døde ører med keynesianske forslag, der kan kickstarte den europæiske økonomi. Af samme grund accepterer Merkel heller ikke euroobligationer, der vil tvinge Tyskland til at betale for, at andre lande kan operere med konstante underskud.

På samme måde følger Finanspagtens gældsbræmme et ønske om at gøre ordoliberalismens tanker til grundlag for økonomiske regler i hele eurozonen. Den er et typisk udtryk for ordoliberal skepsis over for en ekspansiv finanspolitik, der øger skatterne og forringer konkurrence på markedet.

” Det er på grund af ordoliberalismen... at amerikanske økonomer som Paul Krugman taler for døde ører med keynesianske forslag.

Arven fra nazismen

Ordoliberalismen har flere lighedstræk med neoliberalismen, der i 1980'erne påvirkede vesteuropæiske og amerikanske økonomer. Den franske filosof Michel Foucault, der i slutningen af 1970'erne holdt en række kendte forelæsninger om ordoliberalismen, opfattede dog ideologien, som et særligt opgør med Hitleræraen.

De tyske økonomer fortolkede nemlig nazismen – med alle dens rædsler – som en økonomisk planlægningsteori og mente, at regeringsindgreb i økonomien var første skridt på vej mod det totalitære samfund. En forklaring, der muligvis gør det lettere at forstå Merkel-regeringens stålsatte vilje til at forsvare Finanspagten.

Alternativet og 2013

Ifølge en undersøgelse, som de tyske forskere Ulrike Guérot og Sebastian Dullien lavede i starten af 2012, påvirker ordoliberalismen stadig politikere på tværs af den tyske højre- og venstreakse.

Det ser dog ud til at have ændret sig for nyligt. Således går de to ledende figurer i SPD Sigmar Gabriel og Peer Steinbrück nu ind for en fælles gældspulje i EU, hvor landene afgiver mere suverænitæt for derved at kunne kompensere for hinandens gæld.

Så noget tyder på, at valget i september 2013 – også – kan blive et valg for eller imod ordoliberalismen. ♦

Mehr Demokratie, tak

6.000 medlemmer af organisationen Mehr Demokratie kræver folkeafstemninger – både i EU-sammenhæng og hjemme.

Formålet er at styrke parlamenterne både på EU-niveau og i Tyskland.

AF STAFFAN DAHLLÖF

NOTAT/BERLIN. Det er muligt, at Grækenlands brug af euroen, og hele EU-samarbejdets fremtid, bliver afgjort i Centralbanken i Frankfurt, eller i Bruxelles' korridorer. Men det er heller ikke helt uvigtigt, hvad der sker på 3. sal i baggården i Greifswalder Strasse 4, i Berlin.

Her i bydelen Prenzlauer Berg har organisationen Mehr Demokratie kontor. De godt 6.000 medlemmer har stukket en kæp i fru Merkels hjul ved at stille krav om, at den tyske forfatningsdomstol skal vurdere både EU's Finanspagt og aftalen bag redningsfonden ESM (European Stability Mechanism).

Argumenterne mod aftalerne, samlet af den tidligere socialdemokratiske justitsminister Herta Däubler-Gmelin, er

blandt andre, at Bundestag får fjernet sit budgetansvar, at EU-traktaten forbyder landene at hæfte for hinandens gæld, og at der mangler en grænse for, hvad Tyskland (og andre lande) kan komme til at betale.

” Hensigten er at styrke det parlamentariske demokrati på europæisk niveau og at styrke parlamenternes rolle i medlemslandene.

Michael Efler

Ingen matematiske løsninger

Men krisen er akut. Måske er hele EU-samarbejdet i fare?

Michael Efler, bestyrelsesmedlem i Mehr Demokratie, kender argumentet: »Men nu behøver vi demokratiet mere

FOTO MICHAEL VON DER LOHE

end nogensinde. Jeg siger ikke, at vi skal diskutere i årevis, men den nuværende diskussion har også stået på i et par år – og uden at vi har set en løsning. Men der er ikke nogen, som har en perfekt plan for at løse krisen. Den som påstår det lyver,« siger han.

Sammen med tre meningsfæller har Michael Efler skrevet en omfattende EU-kritik i "Europa: Nicht ohne uns!" (Europa: Ikke uden os!) også udgivet på engelsk og fransk.

Han understreger, at bogen kun udtrykker forfatternes holdninger, ikke organisationens, hvor der er mange forskellige opfattelser af euroen og af EU-samarbejdet.

»Men også i den brede debat er der en fuldstændig sammenblanding af argumenter, og sammenstød mellem økonomer. Det viser i hvert fald, at krisen ikke har nogle matematiske løsninger. Så vi fokuserer på det retslige aspekt.«

Parlament og statskamre

Hovedpointen i de fires EU-kritik er, at en folkevalgt forsamling (et "konvent") må trække linjerne op for det fremtidige samarbejde, og at resultatet underkastes folkeafstemninger i alle medlemslande, helst på det samme tidspunkt.

Den model, de skitserer som alternativ, kan ses som en slags føderalisme. De

forestiller sig et nyt tokammersystem i Europa med det nuværende EuropaParlament som det ene kammer, og et "statskammer" som det andet.

Statskammeret skal bestå af repræsentanter for medlemslandenes parlamenter, men ikke repræsentere regeringerne, som tilfældet er med Ministerrådet i dag.

»Hensigten er at styrke det parlamen-

tariske demokrati på europæisk niveau og at styrke parlamenternes rolle i medlemslandene«, siger Michael Efler.

EU-landenes regeringer skal stadig mødes i Ministerrådet, men rådet skal ikke være lovgivende, kun komme med forslag og repræsentere EU udadtil, ifølge forslaget.

” Vi er ikke EU-modstandere eller EU-skeptikere. Den slags organisationer findes ikke rigtigt i Tyskland.

Michael Efler

3. landingsbane i München

Mehr Demokratie har afdelinger i 13 delstater og i alt otte kontorer rundt om i Tyskland. De beskæftiger sig også med rent lokale stridsspørgsmål – som en kampagne imod en tredje landingsbane i lufthavnen i München, og en ny forfatning for byen og delstaten Hamburg.

»Vores fokus er at fremme det direkte demokrati gennem folkeafstemninger – som et redskab til at styrke det parlamentariske demokrati, ikke som en erstatning.

Vi er ikke EU-modstandere eller EU-skeptikere. Den slags organisationer findes ikke rigtigt i Tyskland«, siger Michael Efler. »Selv kan jeg argumentere for, at EU's beføjelser skal ruller tilbage til medlemslandene den ene dag, den anden dag kan jeg se argumenter for fælles løsninger af krisen.« ♦

Kampagne mod placering af centralstation, Stuttgart, 2008, fordi byrådet havde hindret borgerindflydelse. Agurken angiver "Vi er sure".

SKOVMANDS NOTATER

13. JULI - 15. AUGUST

Er Draghi banklobbyist?

15. august. Den demokratiske vagthund Corporate Europe Observatory (CEO) har klaget til EU's ombudsmand over, at lederen af Den Europæiske Centralbank, Mario Draghi, stadig er medlem af banklobbyen G30, og at han har deltaget i gruppens møder, siden han for nogle år siden blev ansat i banken Goldman Sachs.

EU's ombudsmand har nu anmodet Den Europæiske Centralbank om at besvare en række spørgsmål om Draghi, og at gøre det inden den 30. oktober.

Centralbanken har altså fået en frist på over to måneder til at komme med det indlysende svar – at Draghi må forlade G30.

Rumænske dommere udsat for dødstrusler

8. august. Rumænien volder igen problemer for EU. Det skyldes det pres, der har været rettet mod landets forfatningsdomstol, der har skullet vurdere lovligheden af en folkeafstemning.

Folkeafstemningen, der blev holdt den 29. juni 2012, viste et stort flertal for at indskrænke præsidentens magt. Men kun 46 procent af vælgerne deltog i afstemningen, og det skulle have været 50 procent, for at afstemningen skulle være gyldig. Men den rumænske regering bestrider tallet. Den hævder, at antallet af deltagende vælgere i virkeligheden var større.

Striden skal afgøres af forfatningsdomstolen. Og den bliver ikke kun udsat for et voldsomt politisk pres. Den er også udsat for dødstrusler, hvad der har fået EU-Kommissionen til at udtale stærk kritik af de demokratiske forhold i landet.

Som Palle Lauring sagde: Man siger, at EU består af demokratiske lande, men hvad gør man, hvis et land holder op med at være demokratisk?

Går til kamp mod trawlere

22. juli. På foranledning af den græske kommissær for fiskeri, Maria Damanaki, fremlægger Kommissionen nu et forslag om at indskrænke fiskeri med trawl, oplyser Sunday Times den 22. juli 2012.

Forslaget skyldes, at især franske, spanske og portugisiske fiskere er begyndt at slæbe deres trawl hen over bunden på store havdybder – op til 400 meter. Det har haft ødelæggende virkninger for især britiske fiskere.

Engang imellem kan Kommissionen da foreslå noget fornuftigt.

24 danskere udleveret siden 2006

14. juli. Siden 2006 er ikke færre end 163 personer – heraf 24 danske statsborgere – blevet udleveret til andre EU-lande som følge af den europæiske arrestordre, der blev vedtaget i 2001 efter terrorangrebet på World Trade Center i New York. Men ikke i et eneste tilfælde er udleveringen sket på baggrund af anklager for terrorisme, skriver Information.

Enhedslistens retspolitiske ordfører Pernille Skipper er utilfreds med, at man ikke ved, om nogen af de 24 er blevet udleveret for handlinger, som ikke er strafbare i Danmark. Hun har nu bedt Justitsminister Morten Bødskov undersøge, hvorvidt det har været tilfældet.

Chefjurist i den liberale tænketank Cepos, Jacob Mchangama, mener, at arrestorden kun er blevet brugt til at udvide EU's strafferetslige samarbejde. Han opfordrer derfor regeringen til at arbejde for en revidering af arrestordren.

Det er farligt at lade EU træffe beslutninger. Så lad os endelig holde fast på den retspolitiske undtagelse.

Danmark slipper for stor euro-regning

13. juli. Det danske nej til euroen i 2000 vil spare Danmark for forpligtelser på 338 milliarder kroner. Det oplyser Jyllands-Posten den 13. juli 2012 i artiklen »Danmark undgår kæmpe euroregning«.

Beløbet er ifølge bladet beregnet af to økonomer – lektor Christian Bjørnskov ved Handelshøjskolen i Aarhus og cheføkonom Christian Blaabjerg i FIH Erhvervsbank.

Efter deres analyse skulle Danmark allerede nu have indbetalt 87 milliarder kroner til stabilitetsfonden ESM, der skal låne penge til kriseramte stater og banker. Hertil kommer garantier for 95 milliarder gennem fonden EFSF og en andel på 156 milliarder af risikoen i Den Europæiske Centralbank.

Det bliver mere og mere tydeligt, at de danske vælgere handlede klogt, da de sagde nej for tolv år siden.

Notaterne kan i uddybet form læses på www.notat.dk under de samme overskrifter.

FOR ET KURSSKIFTE I EUROPA-POLITIKKEN

Klip fra kronik af Jürgen Habermas, Julian Nida-Rümelin, økonomen Peter Bofinger, bragt i Frankfurter Allgemeine Zeitung 3. august 2012.

Dagbladet Politiken publicerede en noget nedkortet oversættelse den 18. august. Den fulde version vil kunne findes på www.notat.dk. Se under "Skrifter / Skrifter til Download".

” Den nuværende krise er ikke en euro-krise. Euroen har vist sig at være en stabil valuta. Krisen er heller ikke en særlig europæisk gældskrise. Sammenlignet med USA og Japan har EU – herunder euro-zonen – den laveste gæld af de tre. Krisen er en re-finansieringskrise for enkelte lande i euro-zonen, og skyldes primært utilstrækkelig institutionel støtte til den fælles valuta.

” Der er kun to sammenhængende strategier for at møde den nuværende krise: en tilbagevenden til nationale valutaer i EU, hvilket vil udsætte hvert enkelt land for de uforudsigelige følger af de spekulative valutamarkeder, eller en institutionel konsolidering af en fælles økonomisk politik, finanspolitik og socialpolitik inden for euro-zonen, med det langsigtede mål at lade lovgiverne generobre de tabte muligheder i forhold til markedet på et transnationalt niveau.

” Europas folk må lære, at de kun kan bevare velfærdsstatens samfundsmodel og forskelligheden mellem nationalstaternes kultur ved at samle kræfterne og arbejde sammen. De bliver nødt til at dele ressourcer, hvis de ønsker at udøve nogen som helst indflydelse på den internationale dagsorden og løsningen af de globale problemer. At opgive europæisk forening nu vil være at forlade verdensscenen for altid.

Jürgen Habermas.

Når filosoffer formulerer dagsordnen

Den kendte demokrati- og samfundstænkter Jürgen Habermas har skrevet et forslag til valgoplæg for SPD, de tyske socialdemokrater. Kernen er, at euroens problemer er politiske, og at EU må ændres totalt.

AF STAFFAN DAHLLÖF

EU-samarbejdet, som vi kender det, er nået til vejs ende. Euroen mangler støtte fra politiske institutioner. Velfærdsstaten er truet.

Enten vender vi tilbage til de nationale valutaer, eller vi danner en virkelig politisk union.

Sådan lyder, i den helt korte version, budskabet fra den indflydelsesrige tyske samfundsdebattør Jürgen Habermas, hans kollega Julian Nida-Rümelin og økonomen Peter Bofinger.

Noget mere udførligt blev problemstillingen ridset op i Frankfurter Allgemeine Zeitung den 3. august med godt 2000 borgerlige tyske ord. Kronikken fik stor opmærksomhed – i hvert fald i Tyskland.

Opmærksomheden om kronikken skyldes tre ting:

DEN ER SKREVET som et oplæg til de tyske socialdemokraters valgkampagne næste år – på invitation af partiformanden Sigmar Gabriel, og sådan bliver den opfattet af de tyske medier.

DEN GØR OP med den i Tyskland dominerende teori kaldet ordoliberalismen, som omtales andetsteds i dette blad.

Ordoliberalismen mener, at penge er "upolitiske". Habermas og hans to medskribenter bryder med denne vante (tyske) forestilling og siger: Penge og pengestrømme kan og må styres politisk.

DEN PEGER PÅ, at det ikke alene er EU, der må lave om på sin gældende grundlov, Lissabon-traktaten, men den tyske grundlov må også ændres, så den tilpasses de foreslåede forandringer på EU-niveau.

»Det kan ikke udelukkes at Forfatningsdomstolen vil gribe initiativet fra de politiske partier og kræve en folkeafstemning om en ændring af forfatningen. Det ville indebære, at partierne ikke længere kan undslå sig fra at tage stilling til de forskellige alternativer, som de hidtil har holdt skjult«, skriver de tre.

Hvis euro-landene skal hæfte fælles for hinandens gæld, eller dele af den, vil det kræve en fælles kontrol med statsbudgetterne, herunder skatterne.

Det er i dag ikke tilladt, – hverken i EU-traktaten eller i den tyske grundlov.

Derfor må såvel traktaten som grundloven ændres, og begge to underkastes samtidige folkeafstemninger, mener Habermas, Nida-Rümelin og Bofinger. Disse folkeafstemninger skal dog først finde sted efter udgangen af den kommende valgperiode (2013-2017). ♦

Afghanistans kvinder

– nøglen til bæredygtig fred?

Aftenkonference fredag den 21. september kl. 16.30 – 20
Biblioteket, Rentemestervej 76, 2400 København NV.

Mød Udviklingsminister **Christian Friis Bach**, menneskerettighedsaktivist **Orzala Ashraf Nemat**, journalist **Nagieb Khaja** og journalist **Susanna Inkinen**.

Pris: 50 kroner inkl. sandwich og kaffe.

Arrangeret af DEO i samarbejde med Center for Konfliktløsning m.fl.

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

TILMELD DIG PÅ www.deo.dk

Tysklands rolle i EU

Torsdag den 6. september kl. 17-18.30
Kulturstaldene, Forsamlingshuset,
Halmtorvet 13C, København V.

Debat med **Ole Aabenhus**, **Staffan Dahllöf**
og **Jesper Vestermark Køber** fra NOTAT

Pris: 50 kr., stud. 20 kr., gratis for abon. på NOTAT.

TILMELD DIG PÅ www.deo.dk

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

40 år med EU – hvordan ser fremtiden ud?

Herning:

Mandag den 1. oktober kl. 17-18.30
Biblioteket i Midtbyen, Østergade 21

København:

Tirsdag den 2. oktober kl. 17-19
Wegeners Gård, Vesterbrogade 60A

EU-veteranen **Jens-Peter Bonde** og professor **Uffe Østergaard** kaster et blik på fremtiden og demokratiet i lyset af 40 års dansk Europa-historie.

I Kbh. er Notats redaktør **Ole Aabenhus** ordstyrer.

Pris: 50 kr. inkl. kaffe, studerende 20 kr.

TILMELD DIG PÅ www.deo.dk

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

Aktuel bog af Jesper Jespersen:

EUROEN

Hvorfor gik det galt,
og hvordan kommer vi videre?

En øjenåbner, hvor man pludselig forstår de økonomiske sammenhænge. Den påviser, at politikerne bruger forkerte midler, hvis ØMU'en skal overleve. Bogen anviser nye veje, men de kræver nytænkning og politisk mod. Er vi parate til det?

124 sider. 160 kroner.

BESTIL BOGEN PÅ www.deo.dk

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

FOTO: STAFFAN DAHLLÖF

Mod Den Europæiske

Tyskland må lave om på sin forfatning og EU udvikle en virkelig statsdannelse. Mindre kan ikke længere gøre det, mener en af Tysklands førende EU-eksperter.

AF STAFFAN DAHLLÖF

NOTAT/BERLIN: Det begynder at ligne et mønster: Kansler Angela Merkel siger nej til at dække for kriseramte eurolandes gæld uden en stram kontrol af deres udgifter. Finansminister Wolfgang Schäuble taler om nye spilleregler for Tyskland og for Europa. Udenrigsminister Guido Westerwelle har sammen med otte EU-kolleger, blandt dem Villy Søvndal rejst spørgsmålet om fælles beslutninger om medlemslandenes finanslove.

Westerwelle har siden også foreslået en folkeafstemning om en "virkelig europæisk forfatning".

Ulrike Guérot, førende tysk EU-forsker, arbejder i dag for tænketanken European Council on Foreign Relations. Hun har tidligere arbejdet både under Tysklands nuværende finansminister Wolfgang

Schäuble og under EU-Kommissionens tidligere formand Jacques Delors,

Det, der optager hende, da vi mødes på Café Einstein – politikernes mødested i Berlin – er yderligere et indlæg i debatten: Filosofen Jürgen Habermas' kritik af euroens konstruktion, og hvad han kalder for EU's "facadedemokrati".

Men først noget om, hvordan Tysklands hidtidige rolle i euro-krisen skal forstås.

Medierne en algesuppe

Ulrike Guérot taler om de gentagne euro-myter og tyskernes misforståede forestilling om at være offer:

Vi tyskere forstod ikke, og har stadig ikke forstået, at der var indbyggede svagheder i Maastricht-traktaten.

Ulrike Guérot fotograferet i Berlin ved det tyske mindesmærke for holocaust.

er blevet stopfordret med beskrivelser af krisens årsager. Det har været som algebevoksning i en sø. På et tidspunkt er der ikke mere ilt«.

Er der slet ingen forståelse i Tyskland for, hvad økonomer og debattører som Paul Krugman og Wolfgang Münchau siger om andre årsager til krise? og om de tyske euro-gevinster?

»De er ikke trængt igennem. I det store og hele har den tyske presse været autistisk. Vi har manglet forståelsen af krisens kompleksitet. Vi tyskere forstod ikke, og har stadig ikke forstået, at der var indbyggede svagheder i Maastricht-traktaten. Så vi har bygget en retslig argumentation op i stedet for en politisk. Vi gemmer os bag den tyske grundlov! Det er lige netop derfor, tyskerne nu kan få øje på en fantastisk historisk mulighed«.

Må tage diskussionen

Ulrike Guérots entusiasme er udløst af filosoferne Jürgen Habermas og Julian Nida-Rümelin, og økonomen Peter Bofingers eurokritik, omtalt andetsteds i bladet.

Pointen ligger ikke kun i det, de skriver. Den ligger lige så meget i, at formanden for socialdemokraterne SPD, Sigmar Gabriel har stillet sig bag kritikken, om end det stadig er lidt uklart i hvilken grad.

»Gabriel henter nu det retslige argument ud på den politiske arena. Han kombinerer forsvaret af Europa med venstrefløjens eurokritik, som vi tidligere kun har hørt fra Gregor Gysi (formand for Venstrepartiet – Die Linke). Og fordi kritikken kom netop fra Gysi, kunne den ikke bruges«.

Men med SPD på banen, ser spillet anderledes ud, mener Ulrike Guérot. Tilmed vil en grundlovsændring kræve en folkeafstemning og dermed en folkelig politisk stillingtagen.

»Fordi demokrati rangerer højere end Europa«.

Så her er du enig med for eksempel organisationen Mehr Demokratie, som kræver folkeafstemning om EU's fremtid?

»Jeg er ikke enig i deres anke over Den Europæiske Stabilitetsfond ESM, for jeg ønsker at den fond kommer til at virke. Men jeg er enig i, at vi må tage diskussionen. Og hvis den ikke kan vindes, må jeg affinde mig med det. Jeg er ellers den måske mest pro-europæiske kvinde i Tyskland!«

Vil Frankrig følge efter?

En ny tysk forfatning, og en folkeafstemning for at få den godkendt, er kun starten i den udvikling Ulrike Guérot skitserer,

og som stadig flere tyske politikere taler om:

»Vi er nødt til at have en to-trins tilgang. Først i Tyskland, så i Europa. Hvis vi kan forlade den tyske forfatning med dens evigheds klausul, så er det en virkelig spilåbning for Europa – uden krig, og uden revolution«.

(”Evigheds klausulen” er Artikel 79,3 i den tyske grundlov, der siger, at grundlæggende ændringer i borgerrettigheder og i den tyske stats grundlæggende struktur er forbudt. red.)

»Det afgørende bliver Frankrig. I 1992, ville vi i Tyskland have mere end kun den økonomiske dimension i valutaunionen. Det forstod Frankrig ikke, fordi Frankrig ikke har en virkelig parlamentarisk tradition. Den debat, som kommer nu, bliver tysk parlamentarisme imod fransk udøvende magt. Den diskussion bliver vi nødt til at vinde,« siger Ulrike Guérot.

»Tyskland har i dag en strukturel dominans. Alt for mange mennesker her i byen har den holdning, at vi bare kan lade de andre sejle i deres egen sø, vi klarer os alene. Men den går ikke i Frankrig. Frankrig behøver os, mere end vi behøver dem. Tyskland er blevet den langt mest magtfulde nation i Europa«.

” Min egen mor har det stadigvæk med at sammenligne pizzapriser i euro og D-mark og beklage sig over inflationen.

Det er politik, din idiot!

Store forandringer kræver ny terminologi, påpeger Ulrike Guérot:

»Det, jeg taler om nu, har jeg valgt at kalde for Den Europæiske Republik, fordi vi har brug for et slogan.

Føderalisme er alt for brugt og belastet. Folk forstår det alligevel ikke. Men republik (fra latin res publica – fælles anliggender) – det indebærer, at vi er enige om, at staten er en god ting. Det er ikke som i USA, hvor staten er noget skidt.

Muligvis er jeg overoptimistisk, men vi behøver et salgargument, en vi-følelse (”wirgefühl”)«.

Men hvorfor er netop Habermas' kritik så vigtig i den sammenhæng?

»Fordi kernen i ordoliberalismen, den økonomiske politik, som har domineret i Tyskland, er at penge er upolitiske. Men det passer ikke.

Det, som Habermas gør, er at pege på de institutionelle mangler ved euroen. Han siger: It's politics, stupid!« ♦

Republik

” Alt for mange mennesker her i byen har den holdning, at vi bare kan lade de andre sejle i deres egen sø. Vi klarer os alene.

»I 1989 fik vi det forkerte argument for euroen; at den skulle være en betingelse for den tyske genforening. I 2002, da vi fik euromønter og sedler, blev ”Teuroen” et begreb (teuer = dyr). Men det var kun de små priser på daglige varer, der gik op. En kop kaffe blev dyrere, men ikke et køleskab. Køleskabe køber man jo på den anden side ikke så tit. Men min egen mor har det stadigvæk med at sammenligne pizzapriser i euro og D-mark og beklage sig over inflationen«.

»En anden offermyte er den om de sløve grækere, som vi tyskere betaler til, for at de kan drive den af. Det er en myte som er bygget op af Bild (tidligere Bild-Zeitung.) Problemet er, at vi har ladet den debat køre«.

»I 90'erne havde vi i det mindste en pluralistisk presse. I den nuværende krise har vi set en bizar enstemmighed fra Frankfurter Allgemeine Zeitung til Bild. Vi

VM i Tyskland 2006. Værtslandet endte som nr. 3.

Fodbold, flag og tyskthed

Mange mener, en ny tysk selvbevidsthed blev født under verdensmesterskaberne i fodbold for seks år siden. Men holder det?

Under verdensmesterskaberne i fodbold i 2006 vajede det tyske flag – sort-rødt-guld – pludselig alle vegne. Det var noget helt nyt, for flaget har aldrig spillet en rolle i Tyskland som i Danmark, Sverige eller Norge. Pludselig var det der, og selv indvandrergrupper drøede rundt i deres biler med det tyske flag blafrende ud af vinduet.

»Millioner af tyskere fejrer fodbolden og sig selv – med en ny ugenert og åben patriotisme«, skrev magasinet Der Spiegel, mens andre talte om at »mange tyskere endelig er

ved at få et »normalt« forhold til deres flag og nationalfølelse (efter den problematiske nazitid i forrige århundrede)».

I dag stiller Tyskland krav om struktur-reformer i lande som Grækenland og Portugal, der er totalt på hælene – som »betaling« for lån fra EU's krisefonde.

Er det udtryk for en ny, selvbevidst tysk rolle i Europa?

Professor Bernd Henningsen fra Humboldt universitetet i Berlin er statskundskabsmand, historiker, dansktalende, med speciale i »nord-europæiske studier«. Han mener nej.

Hvorfor? Vi bliver enige om, at der har været en tradition for, at Tyskland, det gamle Vesttyskland altid pungede ud, når der var problemer. Tyskland var »Zahlmeister«, den, der betaler, i Europapolitikken. Sådan har det været under kanslerne Adenauer, Erhardt, Brandt, Schmidt og Kohl.

Under Merkel er det blevet den almindelige opfattelse, at solidaritet har to sider: Hvis Tyskland betaler, kan Tyskland også forlange, at der bliver ført en anden politik, i Grækenland, i Italien, i Spanien osv.

Men, siger Henningsen, de andre kanslere fik jo også noget for pengene. Euroen var en pris, Kohl betalte for Frankrigs støtte til en tysk genforening.

Man kan få den opfattelse, at Europa i dag er ved at blive »Tyskland med noget udenom«.

»Det er en naturlig opfattelse, fordi Tyskland er den stærkeste økonomi i Europa. Men der var et meget interessant program med den

tidligere kansler Helmuth Schmidt på kanalen ARD i starten af august, hvor han fik det samme spørgsmål, som du nu stiller mig.

Hans svar – og det tilslutter jeg mig – var, at på grund af Auschwitz vil Tyskland aldrig have en så stærk rolle i Europa. Tyskerne ved, hvordan naboerne vil reagere, hvis Tyskland igen indtager dirigentrollen.

6 millioner fabriksmæssigt dræbte jøder vil verden aldrig kunne glemme. Det ved den politiske klasse i Tyskland. Derfor vil Tyskland aldrig kunne få denne bestemmende rolle i Europa eller i verden, som nogle frygter.

Er flagene og de nye tyske krav ikke udtryk for en ændring af tyskernes opfattelse af deres rolle i Europa?

»Egentlig ikke. Tværtimod ser jeg en øget bevidsthed i Tyskland om, hvad der sker i de andre lande i Syd. Man diskuterer Frankrig, Spanien, Grækenland. Der er en åbning til det store Europa i øjeblikket.«

Ole Aabenhus

EU i undervisningen

Mandag den 10. september kl. 10-16 på Aarhus Universitet

Tirsdag den 18. september kl. 10-16 på Ørestad Gymnasium, Kbh.

Konference for undervisere: Hvordan kan EU og den europæiske krise indgå i undervisningen? Hvor finder man de gode undervisningsmaterialer?

Hvad handler eurokrisen om? Hvordan ser fremtiden ud for det europæiske samarbejde?

Mød landets førende EU-eksperter, lærebogsforfattere og didaktikere.

Pris: Gratis for undervisere.

Arrangører: DEO undervisning, Aarhus Universitet, Ørestad Gymnasium og RUC.

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
 info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

TILMELD DIG PÅ www.deo.dk